

ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО І ПРОЦЕС; СІМЕЙНЕ ПРАВО; МІЖНАРОДНЕ ПРИВАТНЕ ПРАВО

УДК 347.91/.95

DOI <https://doi.org/10.32782/2311-8040/2024-3-16>

Долинська Марія Степанівна,
доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри господарсько-правових дисциплін
Інституту права,
Львівський державний університет внутрішніх справ,
вулиця Городоцька, 26, Львів, 79000, Україна
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0352-5470>

ЕВОЛЮЦІЯ ЗАКОНОДАВЧОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІНСТИТУТУ СТРАХУВАННЯ ПРИВАТНОЇ НОТАРІАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ: ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

***Анотація.** Дослідження присвячено актуальним проблемам нотаріального, нотаріально-процесуального та цивільного законодавства України.*

Метою статті є аналіз розвитку законодавчого регулювання інституту страхування приватної нотаріальної діяльності в сучасній Україні.

Актуальність теми дослідження безпосередньо пов'язана із впровадженням в Україні головних засад латинського типу нотаріату, що полягає запровадженні нового нотаріального інституту – приватного нотаріату. Це в свою чергу спонукало до зародження правових засад інституту страхування приватних нотаріусів.

Автором розглядаються питання законодавчого регулювання страхування відповідальності приватних нотаріусів в Україні.

Дослідження проводилося за загальнонаукових та спеціальних методів.

Важливу роль у науковій розвідці відіграли порівняльно-правовий та історико-правовий методи, а також аксіологічний метод.

У статті окреслено питання зародження заставної відповідальності приватних нотаріусів на Заході України.

Автор стверджує, що відправною точкою у становленні законодавчого регулювання на Заході України у XIX столітті під юрисдикцією Австро-Угорської імперії, слід вважати Закон 1871 року, яким затверджено Нотаріальний порядок.

Наступним актом щодо становлення страхування нотаріусів на заході України стало розпорядження Президента Речі Посполитої «Право про нотаріат», 1933 року.

Відносно теми дослідження здійснено аналіз нотаріального законодавства, а також законодавства у сфері страхування упродовж 1993–2023 років, праць науковців у сфері нотаріального процесу.

У результаті дослідження автор схиляється до виокремлення чотирьох основних етапів розвитку законодавчого регулювання страхової відповідальності приватних нотаріусів в сучасній Україні.

Перший етап охоплює 1994–2007 роки; другий складає – 2008–2012 роки, третій етап складає – 2013–2020 роки, четвертий етап розпочався у 2021 році та триває до теперішнього часу.

***Ключові слова:** закон, приватна нотаріальна діяльність, застава, страхова сума, договір страхування, приватний нотаріус.*

Dolynska Mariia. EVOLUTION OF LEGISLATIVE REGULATION OF PRIVATE NOTARY INSURANCE INSTITUTE IN UKRAINE: HISTORICAL AND LEGAL ASPECT

***Abstract.** The study is devoted to current problems of notarial, notarial procedural and civil legislation of Ukraine.*

The purpose of the article is to analyze the development of the legislative regulation of the institute of insurance of private notarial activity in modern Ukraine.

The relevance of the research topic is directly related to the introduction in Ukraine of the main principles of the Latin type of notary, which consists in the introduction of a new notarial institute – a private notary. This, in turn, prompted the birth of the legal foundations of the private notary insurance institute.

The author examines the issues of legislative regulation of liability insurance of private notaries in Ukraine.

The research was conducted using general scientific and special methods.

Comparative-legal and historical-legal methods, as well as the axiological method, played an important role in scientific research.

The article outlines the issue of the emergence of collateral liability of private notaries in Western Ukraine.

The author claims that the Law of 1871, which approved the Notarial Procedure, should be considered the starting point in the establishment of legislative regulation in the West of Ukraine in the 19th century under the jurisdiction of the Austro-Hungarian Empire.

The next act regarding the formation of insurance for notaries in the west of Ukraine was the decree of the President of the Commonwealth of Nations "Law on Notaries", 1933.

Regarding the topic of the study, an analysis of notarial legislation, as well as legislation in the field of insurance during 1993–2023, works of scientists in the field of notarial process was carried out.

As a result of the study, the author is inclined to single out four main stages of development of the legislative regulation of the insurance liability of private notaries in modern Ukraine.

The first stage covers the years 1994–2007; the second stage is 2008–2012, the third stage is 2013–2020, the fourth stage began in 2021 and continues until now.

Key words: law, private notary activity, pledge, insurance sum, insurance contract, private notary.

Вступ. Інститут страхування приватної нотаріальної діяльності є досить розповсюдженим у державах латинського типу нотаріату та має давню історію.

Незалежність України призвела до радикальних змін як в суспільному так і правовому полі держави, та не оминула реформування нотаріальної сфери.

Розвиток нотаріату було спрямовано на рух до латинської системи нотаріату, що було відображено у першому нотаріальному законодавчому акті «Про нотаріат» 1993 року [1], в тому числі шляхом запровадження нового нотаріального інституту – приватного нотаріату [2, с. 59].

Із запровадженням в сучасній Україні приватного нотаріату, також відбулося зародження правових засад інституту службового страхування приватних нотаріусів, що втілює на практиці принцип доступу до професії приватного нотаріуса та принцип законності надання ним нотаріальних послуг [3, с. 56].

Зміни законодавства щодо розвитку нотаріальної діяльності в незалежній Україні, в тому числі щодо обов'язкового страхування приватної нотаріальної діяльності, стали поштовхом до необхідності проведення цієї наукової розвідки.

Дослідження сприятиме подальшому розвитку правового регулювання відповідаль-

ності приватних нотаріусів, зокрема в частині удосконалення інституту страхування приватної нотаріальної діяльності.

Метою статті є аналіз еволюції законодавчого регулювання інституту страхування приватної нотаріальної діяльності в сучасній Україні.

Матеріали та методи. Проблеми відповідальності, в тому числі цивільно-правової, приватних нотаріусів висвітлено в основному в підручниках та посібниках, та певною мірою у наукових працях. Доцільно відзначити праці наступних науковців: В. Комарова, В. Баранкової, М. Веселова, М. Дякович, Л. Ладіної, О. Нелін, С. Фурси, Є. Фурси, С. Хімченко. Певні напрацювання здійснено також авторкою цієї статті.

При цьому недостатньо приділено уваги саме законодавчому регулюванню страхування нотаріальної відповідальності приватних нотаріусів, як гарантії професійної приватної нотаріальної відповідальності.

При дослідженні еволюції законодавчого регулювання страхування приватної нотаріальної діяльності в Україні використано в першу чергу загальнонаукові методи: історичний, діалектичний, порівняльно-правовий, а також спеціальні методи.

Результати. Західноукраїнські землі, в тому числі львівські терени, що які знаходи-

лися майже в центрі Європи, завжди приваблювали іноземців.

Австрійська влада у 1772 році штучно об'єднала західноукраїнські землі з польськими в окрему адміністративно-територіальну одиницю під назвою «Коронний край Галичини і Володимирії з великим князівством Краківським і князівствами Освенцінським і Заторським». Скорочено ці землі почали називати Галіцією [4, с. 7].

У 1867 році австрійський парламент затвердив угоду про унію двох держав – Австрії й Угорщини. Правовий статус Галичини у складі Австро-Угорщини цілком відповідав вимогам крайової автономії, що допускалася у тодішньому австрійському законодавстві [5, с. 135].

Як інститут попереднього судочинства нотаріат був запроваджений у коронних австрійських землях цісарським патентом від 29 вересня 1850 року. Із 1850 року упродовж 20 років в Австрії тричі проводилось законодавче регулювання нотаріату [6, с. 135].

Дійсно, на той час австрійська система нотаріату була однією з найдосконаліших в Європі, а приватний нотаріус виконував роль інституту попереднього судочинства.

25 липня 1871 року прийнято черговий нотаріальний Закон, який був виданий та скерований на підлеглий території 1 серпня 1871 року на восьми мовах, в тому числі й на українській під назвою «Законь зь дня 25 Липця 1871, дотично заведенія нового нотаріатского порядка» [7]. Тобто вказаним законом запроваджувався новий «Нотаріатскій порядок» (Нотаріальний порядок або як його ще називають деякі вчені – Нотаріальне положення).

У листопаді 1871 відбулося набрання чинності вищевказаним актом на Галичині та у жовтні 1888 року – на Буковині. Аналізуючи вищевказаний акт вбачається, що австрійський нотаріат того часу відповідав європейській (тобто латинській) моделі нотаріату, хоча не був відокремленим від судової влади, при цьому нотаріуси наділені були правом на професійне самоврядування.

Має рацію Л. Ясінська, що нотаріуси того часу були «функціонерами публічними» при цьому на них покладался обов'язок у разі

заподіяння збитків клієнтам повністю їх відшкодувати за власний рахунок [8, с. 161].

У Законодавчому акті відбулося закріплення у правовому полі держави – зародження професійної відповідальності нотаріусів, тобто передбачено відшкодування збитків, що могли буди заподіяні нотаріусом.

З точки зору теми дослідження слід виокремити норми параграфу 13 розділу другого «Про надання повноважень нотаріуса і про припинення його повноважень» Нотаріального австрійського закону, де наголошено, що новопризначений нотаріус під присягою зобов'язаний був внести визначену заставу відповідно до розділу третього «Застави нотаріусів» вищевказаного акту [7].

Законодавець у параграфі 25 акту встановлює, що застава є запорукою для усіляких претензій щодо винагороди та виплат, які можуть бути виникнути у часі знаходження нотаріуса на посаді [7].

Нотаріальний порядок визначав критерії визначення розміру застави для нотаріусів, а саме: від місця розташування нотаріальної контори та коливався від 1000 зол. до 8000 (у Відні). Наприклад, у Львові сума застави становила 5000 золотих.

При цьому законодавець надав можливість нотаріусу внести відповідну страхову суму як у готівці, так і цінними паперами, які «за прийнятими рішеннями можуть бути використані для асигнування сиротинців, або законно забезпеченою іпотекою» [7].

Тобто встановлено три види заставного забезпечення нотаріальної діяльності: готівка, цінні папери та іпотечні документи. Вищевказані речі нотаріус повинен був скласти разом із заявою у суді (трибуналі) першої інстанції, де також знаходилася нотаріальна палата.

У акті передбачено порядок перевірки представниками нотаріальної палати та за погодження з державним прокурором наявності внесеної нотаріусом застави, її цілісність, а також надати нотаріусові відповідне підтвердження для пред'явлення у суд першої інстанції.

Контроль за заставами нотаріусів покладено на нотаріальну палату та державного прокурора.

Розділ III акту під назвою «Застави нотаріусів» регулював не лише порядок внесення, поповнення застави, але й порядок повернення внесених під заставу грошей-облігацій та іпотечних документів.

Законодавець надав право Нотаріальній палаті, у випадку зменшення суми застави та її не внесення протягом тривалого періоду, звернутися з поданням до Вищого крайового суду, про прийняття рішення щодо припинення повноважень такого нотаріуса [9, с. 88–89].

Таким чином, перші спроби законодавчого регулювання цивільно-правової відповідальності нотаріусів на Заході України спостерігаємо у другій половині XIX століття у вищевказаному Нотаріальному порядку 1871 року.

Після розпаду Австро-Угорщини у Галичині (м. Львові) 1 листопада 1918 р. була утворена – Західна Українська Народна Республіка (ЗУНР), на території ЗУНР й надалі діяли старі австро-угорські закони, в тому числі австрійське нотаріальне Положення 1871 р. Як стверджує Л. Ясінська, нотаріат у Галичині і далі розвивався на підвалинах, закладених попередніми десятиліттями [10, с. 380].

Варто зауважити, що вищевказаний Нотаріальний порядок 1871 року також продовжував діяти під час перебування західноукраїнських земель під юрисдикцією Польщі (Речі Посполитої) з 1919 року до 1 липня 1934 року.

Прийняте 27 жовтня 1933 року розпорядження Президента Речі посполитої «Право про нотаріат» [11] визначив нотаріуса як функціонера публічного, уповноваженого укладати і засвідчувати акти і документи, яким сторони зобов'язані або прагнуть надати юридичної сили, а також виконувати інші, передбачені у законі нотаріальні дії (артикул 1).

У законі не передбачено внесення певної суми застави нотаріусами.

Нотаріустого часу, відповідно до § 1 статті 22 акту сплачував на потреби нотаріальної палати щорічні внески, а також, згідно з ухвалою палат, інші внески до фондів взаємодопомоги та на обов'язкове страхування [12, с. 98].

Тобто нотаріальна палата відігравала важливу роль у діяльності польського нотаріату, в тому числі у частині страхування нотаріусів.

При цьому зауважуємо, у розділі четвертому «Нотаріальні палати» акту у статті 28 передбачено, уточнено, що повноважень членів нотаріальної палати, як незалежної організації, відноситься затвердження суми внеску щорічного на потреби палати, створення фондів взаємодопомоги та обов'язкового страхування [13, с. 115] у випадку смерті чи неможливості працювати членів нотаріальної палати.

Оскільки за часів радянської України нотаріальні функції лише державні нотаріуси, тому не могла вестися мова про страхування нотаріальної діяльності.

Набуття Україною незалежності, та рецесія новою державною передових правових традицій, в тому числі принципів латинського нотаріату, сприяли прийняттю у 1993 році Закону України «Про нотаріат» [1].

Вищевказаний Закон не лише запровадив нового суб'єкта нотаріального процесу – приватного нотаріуса та державного нотаріального архіву, але й заклав засади певні засади цивільно-правової відповідальності приватного нотаріуса.

Має рацію М. Веселов стверджуючи, що неналежне виконання професійних обов'язків нотаріусами тягне за собою відповідальність, але її вид буде різнитися від статусу нотаріуса: державний чи приватний [14, с. 36].

Законодавець унормовує у статті 21 Закону України «Про нотаріат» відповідальність державного нотаріуса. Зокрема, наголошує, що шкода, заподіяна особі внаслідок незаконних або недбалих дій державного нотаріуса, відшкодовується в порядку, передбаченому законодавством України.

Однак, згідно з частиною першої статтею 27 первинної редакції Закону «Про нотаріат», шкода, заподіяна особі внаслідок незаконних дій або недбалості приватного нотаріуса, відшкодовується в повному розмірі.

На думку О. В. Коротюк, зміст статей 21 та 27 Закону України «Про нотаріат» відображає тільки один з видів юридичної відповідальності, а саме цивільно-правову, що

настає за фактом завдання шкоди нотаріусом [15, с. 174].

Одним із основних моментів, що відрізняє діяльність приватного нотаріуса від діяльності державного, є його особиста відповідальність за заподіяну шкоду [16, с. 151].

Як уже було зауважено, державний нотаріус підконтрольний управлінню юстиції (державному органу) і не несе самостійної відповідальності за результати здійснюваної ним нотаріальної діяльності [17, с. 112].

При цьому шкода, що була заподіяна державним нотаріусом внаслідок недбалих або незаконних дій, відповідно до статті 21 Закону України «Про нотаріат» відшкодовується в порядку, передбаченому законодавством держави, тобто у загальному порядку судочинства.

Варто пригадати, що у первинній редакції статті 28 вищевказаного Закону під назвою «Службове страхування приватних нотаріусів» встановлено, що наявність страхової суми не залежить від конкретних доходів чи витрат приватного нотаріуса у певний проміжок часу, та передбачала існування такої грошової суми (своєрідного фонду), яка має цільовий напрям для її використання, або ж можливість отримання такої суми від інших органів, зокрема від страхової організації.

Службове страхування нотаріуса на випадок заподіяння шкоди клієнтові по першій редакції Нотаріального закону провадилося приватним нотаріусом у двох формах за допомогою: укладення з органом страхування відповідного договору службового страхування; або внесення приватним нотаріусом страхової застави у сумі 100 кратної мінімальної заробітної плати на спеціальний рахунок до банківської установи.

Тобто, законодавець надав приватному нотаріусу право вибору форми забезпечення службового страхування.

Страхова застава – сума грошей, що міститься на спеціальному рахунку в банківській установі та може бути використана лише для погашення збитків, завданих особі приватним нотаріусом унаслідок незаконних дій або недбалості [16, с. 153].

Як свідчить нотаріальна практика, лише в поодиноких випадках нотаріуси вносили страхову заставу на спеціальні рахунки до банківської установи.

Законодавством встановлено строк – один рік – на поповнення внесеної у банківську установу страхової застави в разі її витрачання. Якщо приватний нотаріус протягом одного року з дня витрачання не поповнить страхову заставу до початкового розміру, його приватна нотаріальна діяльність припиняється за рішенням управління юстиції, яке також анулює видане на ім'я приватного нотаріуса реєстраційне посвідчення.

Страхова сума – це сума, на яку приватний нотаріус укладає угоду зі страховою організацією і яка, в разі настання страхового випадку, має бути сплачена клієнтові [16, с. 153].

У випадку, якщо приватний нотаріус не укладав договору службового страхування чи не вніс визначену законом страхову заставу для забезпечення покриття шкоди, то його приватна нотаріальна діяльність припиняється, а реєстраційне посвідчення анулюється відповідними управлінням юстиції, який його видав.

Приватні нотаріуси здійснювали операції щодо укладення договорів страхування на добровільних засадах, з дотриманням вимог Закону України «Про страхування» від 7 березня 1996 року № 85/96-ВР.

Розмір заподіяної приватним нотаріусом шкоди визначається за згодою сторін або в судовому порядку.

Якщо приватний нотаріус погоджується з тим, що його дії заподіяли шкоду особі, яка звертається за її покриттям, то за взаємною згодою вони визначають розмір цієї шкоди.

У випадку непогодження приватного нотаріуса з тим, що його дії були незаконними чи недбалими, особа, яка бажає відшкодувати завдані їй збитки, має звертатися до суду.

Розмір заподіяної шкоди може бути меншим чи більшим, ніж розмір страхової суми чи застави. Якщо розмір суми, яка підлягає виплаті заінтересованій особі, менший від розміру страхової суми чи застави, то для її погашення використовуються ці суми. Якщо

ж розмір суми, що підлягає сплаті, перевищує розмір страхової суми чи застави, суд повинен вирішити, в який спосіб провадитиметься покриття заподіяної шкоди [16, с. 153].

Слід, однак, зауважити, що наявність у приватного нотаріуса страхової суми чи застави не змушує його обов'язково використовувати їх для погашення збитків, за умови, що він повністю погоджується з доказами іншої сторони. Якщо приватний нотаріус справді вважає, що його дії заподіяли матеріальної або моральної шкоди клієнту, і якщо сторони досягли згоди щодо розміру заподіяної шкоди, то певні суми можуть бути виплачені особі без використання страхової суми чи застави з доходу приватного нотаріуса [16, с. 153].

Таким чином, Закон України «Про нотаріат» започаткував перший період розвитку правового регулювання інституту страхування приватної нотаріальної діяльності в незалежній Україні.

Прийнятий 7 березня 1996 року Закон України «Про страхування» не виокремлював особливості службового страхування приватних нотаріусів.

Законом України «Про внесення змін до Закону України «Про нотаріат» від 1 жовтня 2008 року № 614-VI [18], запроваджено «революційні» зміни до нотаріального законодавства.

З точки зору дослідження варто зауважити, що актом також розпочато наступний етап розвитку законодавчого регулювання інституту страхування приватної нотаріальної діяльності.

Законодавцем не лише у новій редакції викладено норми статті 28 Закону України «Про нотаріат», а змінено її назву та наповнено новим змістом.

Назву статті змінено зі «службового страхування приватних нотаріусів» на «Страхування цивільно-правової відповідальності приватного нотаріуса».

Від тепер гарантією забезпечення відшкодування шкоди приватним нотаріусом внаслідок вчиненої ним нотаріальної дії, виступав лише договір страхування цивільно-правової відповідальності приватного нотаріуса.

Тобто, приватний нотаріус вже не мав права вносити в банківську установу страхову заставу.

До речі, мінімальний розмір страхової суми було збільшено з 100 до 150 мінімальних розмірів заробітних плат.

Також наголошено, що розмір відшкодування заподіяної шкоди і надалі визначається за домовленістю (згодою) сторін або в судовому порядку.

М. Дякович вважає, що цивільно-правову відповідальність доцільно поширити на нотаріуса. Оскільки нотаріус не є стороною зобов'язань, між ним і клієнтом не виникають договірні відносини, тому можна говорити лише про недоговірну, або деліктну, відповідальність нотаріуса [19, с. 71].

О. Нелін пропонує за аналогією з європейськими зразками встановити майнову відповідальність нотаріуса за: укладання недійсного акту за формою або змістом; неадекватні консультації, що не дають змоги сторонам захистити власний інтерес; недосягнення бажаного ефекту від дії нотаріуса [20, с. 94].

Третій етап розвитку правового регулювання інституту страхування приватного нотаріуса започатковано Законом України від 04 липня 2012 року № 5037-VI «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення та спрощення процедури державної реєстрації земельних ділянок та речових прав на нерухоме майно» [21].

Вказаним актом запроваджено суттєві зміни щодо правового регулювання інституту страхування цивільно-правової відповідальності приватного нотаріуса до двох окремих законів України: «Про страхування» від 7 березня 1996 року № 85/96-ВР, та «Про нотаріат» від 2 вересня 1993 року.

Так, частину першу статті 7 Закону України «Про страхування» від 7 березня 1996 року № 85/96-ВР, яка передбачає види обов'язкового страхування, доповнено пунктом 45 під назвою «страхування цивільно-правової відповідальності приватного нотаріуса».

Із аналізу запроваджених змін в частині страхування приватної нотаріальної діяльності, які внесено до статті 28 Закону України

«Про нотаріат» вбачається, що вони стосувалися в першу чергу надання нотаріусам функцій державного реєстратора прав на нерухоме майно. Встановлено, що забезпечення заставою відшкодування відбуватиметься не лише внаслідок вчиненої приватним нотаріусом нотаріальної дії, але й при здійсненні ним функцій державного реєстратора прав на нерухоме майно.

Також законодавцем суттєво підвищено мінімальний розмір страхової суми – до тисячі мінімальних розмірів заробітної плати, на яку повинен укласти договір страхування приватний нотаріус.

Необхідно відзначити на важливість прийняття 19 серпня 2015 року постанови Кабінету Міністрів України № 624 «Про затвердження Порядку і правил проведення обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності приватного нотаріуса» [22], у відповідності до пункту 45 статті 7 Закону України «Про страхування» 1996 року.

Вищевказаною постановою затверджено Типовий договір обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності приватного нотаріуса.

Наступні зміни щодо страхування приватної нотаріальної діяльності запроваджено Законом України від 26 листопада 2015 року № 835-VIII «Про внесення змін до Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців» та деяких інших законодавчих актів України щодо децентралізації повноважень з державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань» [23].

Зокрема, у новій редакції викладено частину першу статті 28 ЗУ «Про нотаріат», де встановлено, що договір страхування цивільно-правової відповідальності нотаріуса укладається для забезпечення відшкодування шкоди, заподіяної внаслідок вчинення нотаріальної дії та/або іншої дії, що покладена на нотаріуса відповідно до закону.

Тому цілком логічним вбачається внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України № 624 від 19 серпня 2015 року, постановою Кабінету Міністрів України від 26 квітня

2017 року № 293 «Про внесення змін до Порядку і правил проведення обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності приватного нотаріуса» [24].

Четвертий етап становлення правового регулювання інституту страхування приватної нотаріальної діяльності розпочався із прийняттям Закону України «Про страхування» [25] від 18 листопада 2021 року № 1909-IX».

Вказаним законодавчим актом не лише визнано таким, що втратив чинність попередній Закон України «Про страхування» (1996 року), але й змінено назву та частину першу статті 28 Закону України «Про нотаріат».

Варто зазначити, що від 19 грудня 2021 року у вищевказаній статті нотаріального закону мова йде про страхування відповідальності приватного нотаріуса огульно, та виключено термін «цивільно-правова» відповідальність.

Відповідно до частини першої статті 28, «для забезпечення відшкодування шкоди, заподіяної внаслідок вчиненої нотаріальної дії та/або іншої дії, покладеної на нотаріуса відповідно до закону, приватний нотаріус зобов'язаний до початку зайняття приватною нотаріальною діяльністю укласти договір страхування відповідальності» [1].

Тобто законодавець визначив огульно підстави для відшкодування шкоди, заподіяної приватним нотаріусом, поділяючи на дві окремі групи: які пов'язані з вчиненням нотаріальних дій та інші дії, які виконуються нотаріусом відповідно до чинного законодавства.

У даному випадку варто у виходити з положень частини третьої статті 1 Закону України «Про нотаріат», яка передбачає, що на державних та приватних нотаріусів законом може бути покладено вчинення інших дій, відмінних від нотаріальних, з метою надання їм юридичної вірогідності. Також нотаріуси можуть проводити медіацію у порядку, визначеному законом, за умови проходження ними базової підготовки медіатора [1].

С. Фурса правильно наголошує на тому, що нотаріус за своєю суттю – природжений медіатор [26, с. 7].

Навички медіації приватний нотаріус також може застосовувати при вирішенні кон-

фліктів між клієнтом та самим нотаріусом, в тому числі в частині визначення розміру збитків, завданих приватним нотаріусом як при вчиненні нотаріальних дій, так і інших вчинених відповідно до наданих нотаріусам повноважень.

Висновки. Дійсно, укладення договору страхування приватним нотаріусом, відображає втілення принципів латинського нотаріату в українську нотаріальну діяльність.

Автор виокремлює чотири основні етапи становлення інституту страхування відповідальності приватного нотаріуса в незалежній Україні.

У зв'язку з прийняттям у 2021 році нового Закону України «Про страхування» вбача-

ється за доцільне внести відповідні зміни до постанови Кабінету Міністрів України від 19 серпня 2015 року № 624 «Про затвердження Порядку і правил проведення обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності приватного нотаріуса».

Страхування приватної діяльності є одним із механізмів реального захисту прав та законних інтересів осіб, що звертаються до приватних нотаріусів як за вчиненням нотаріальних дій, так і вчинення інших дій, відмінних від нотаріальних.

Подальші наукові розвідки можуть бути спрямовані на аналізі практики застосування механізмів відповідальності приватних нотаріусів, за заподіяну ними шкоду.

Список використаних джерел:

1. Про нотаріат: Закон України від 02.09.1993 р. № 3425-ХІІ. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3425-12>.
2. Dolynska M. Evolution of legal regulation of digitalization of notarial activity in independent Ukraine. *Social and Legal Studies*, 2023. Vol. 6, No. 4. 58–68.
3. Долинська М. С. Принципи нотаріального процесуального права. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 4. С.55–58.
4. Кульчицький В. С., Бойко І. Й., Настасяк І. Ю., Мікула О. І. Апарат управління Галичиною в складі Австро-Угорщини. Львів: Тріада плюс, 2002. 88 с.
5. Кондратюк О. Правовий статус Галичини у складі Австро-Угорщини (1867–1918 рр.). *Вісник Львівського університету. Серія юридична*. 2004. Вип. 40. С. 130–136.
6. Никифорак М. В. Нотаріат на Буковині в другій половині ХІХ – на початку ХХ століття. *Науковий вісник Чернівецького університету. Правознавство*. 1999. Випуск 62. С. 61–63.
7. Законъ зъ дня 25 Липця 1871, дотычно заведенія нового нотаріатского порядка. *Вісник Законів Державних для Королівств и Країв в Державной Думе заступленних*. 1871. № 95. Ч. XXXVII.
8. Ясінська Л. Е. Європейська правова традиція та розвиток інституту нотаріату в Україні. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2010. № 8. С. 153–162.
9. Долинська М. С. Нотаріат та нотаріальне законодавство на західноукраїнських землях за часів Австро-Угорщини (на прикладі Австрійського Нотаріального порядку від 25 липня 1971 року). *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична*. 2014. № 3. С. 85–99.
10. Ясінська Л. Е. Особливості розвитку нотаріату на західноукраїнських землях. *Держава і право. Юридичні і політичні науки*. 2008. Випуск 39. С. 377–382.
11. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 27 X 1933 r. Prawo o notariacie. *Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polsky*. 1933. № 84. S. 1570–1583.
12. Долинська М. С. Генеза та еволюція нотаріальної діяльності на теренах Львівщини. Львів: Растр-7, 2018. 196 с.
13. Долинська М. С. Загальна характеристика Закону Речі Посполитої «Право про нотаріат» 1933 року як джерела правового регулювання нотаріальної діяльності на теренах Галичини. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична*. 2016. Випуск. 4. С. 112–120.
14. Веселов М. Ю. Юридична відповідальність нотаріусів за правом України в контексті його приналежності до нотаріальної системи латинського типу. *Вісник ЛДУВС ім. Е. Дідоренка* 2022. Вип 3 (99). С. 26–40.
15. Коротюк О. В. Науково-практичний коментар Закону України «Про нотаріат». Х.: Право, 2012. 648 с.
16. Долинська М.С. Нотаріат: підручник. Львів: Ліга-Прес. 2018. 398 с.

17. Долинська М.С. Деякі аспекти правового статусу державного нотаріуса. *Форум права*. 2014. № 2. С. 108–114.
18. Про внесення змін до Закону України «Про нотаріат»: Закон України від 1 жовтня 2008 року № 614-VI. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2009, N 13, ст.161.
19. Дякович М. М. Цивільно-правові аспекти відповідальності нотаріуса. *Університетські наукові записки*. 2009. № 1 (29). С. 71–75.
20. Нелін О. І. Юридична відповідальність нотаріуса: теоретичний аспект і практичні виміри. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ України*. 2015. № 2. С. 89–96.
21. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення та спрощення процедури державної реєстрації земельних ділянок та речових прав на нерухоме майно: Закон України від 04.07.2012 № 5037-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5037-17#n9>.
22. Про затвердження Порядку і правил проведення обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності приватного нотаріуса: постанова Кабінету Міністрів України від 19.08.2015 № 624. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/624-2015-%D0%BF#Text>.
23. Про внесення змін до Закону України "Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців" та деяких інших законодавчих актів України щодо децентралізації повноважень з державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань» Закон України від 26.11.2015 року № 835-VIII. (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2016, № 2, ст.17).
24. Про внесення змін до Порядку і правил проведення обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності приватного нотаріуса: постанова Кабінету Міністрів України від 26.04.2017 р. № 293. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/293-2017-%D0%BF#n17>.
25. Про страхування: Закон України від 18.11.2021 року № 1909-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20#n2466>.
26. Фурса С.Я. Медіація в Україні: актуальні питання теорії і практики та необхідність законодавчої регламентації. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2014. Вип. 1(99). С. 5–8.

References:

1. Pro notariat [About the notary: Law of Ukraine]: Zakon Ukrayiny vid 02.09.1993 r. No. 3425-XII. Retrieved from: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3425-12> [in Ukrainian].
2. Dolynska, M. (2023). Evolution of legal regulation of digitalization of notarial activity in independent Ukraine. *Social and Legal Studios*, Vol. 6, No. 4. P. 58–68 [in English].
3. Dolynska, M.S. (2020). Prynцыpy notarialnogo procesualnogo prava [Principles of notarial procedural law]. *Yurydychnyj naukovyj elektronnyj zhurnal*. No. 4. P. 55–58 [in Ukrainian].
4. Kulchytskyi, V.S., Boiko, I.Y., Nastasiak, I.Yu., & Mikula, O.I. (2002). *Aparat upravlinnia Halychynoiu v skladi Avstro-Uhorshchyny [The administrative apparatus of Galicia as part of Austria-Hungary]*. Lviv: Triada plyus, 88 p. [in Ukrainian].
5. Kondratyuk, O. (2004). Pravovyi status Halychyny u skladi Avstro-Uhorshchyny (1867–1918 rr.) [The legal status of Galicia as part of Austria-Hungary (1867–1918)]. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriiia yurydychna*, No. 40. p. 130–136 [in Ukrainian].
6. Nykyforak, M.V. (1999). Notariat na Bukovyni v druhii polovyni XIX – na pochatku XX stolittia [Notary public in Bukovyna in the second half of the 19th – at the beginning of the 20th century]. *Naukovyi visnyk Chernivetskoho universytetu. Pravoznavstvo*, No 62. p. 61–63 [in Ukrainian].
7. Законъ зъ дня 25 Ly`pca 1871, dotychno zavedeniya novogo notariatskogo poryadka. *Visny`k Zakoniv Derzhavny`x dlya Korolivstv y` Kraëv v Derzhavnoj Dume zastuplenny`x*. 1871. No. 95. Ch. XXXVII.
8. Yasinska, L.E. (2010). Yevropejs`ka pravova trady`ciya ta rozvy`tok insty`tutu notariatu v Ukrayini [European legal tradition and development of the notary institution in Ukraine]. *Biuletен Ministerstva yustytstii Ukrainy*. 8. p. 153–162 [in Ukrainian].
9. Dolynska, M.S. (2014). Notariat ta notarialne zakonodavstvo na zakhidnoukrainskykh zemliakh za chasiv Avstro-Uhorshchyny (na prykladi Avstriiskoho Notarialnogo poriadku vid 25 lypnia 1971 roku) [Notaries and notarial law at Western during the Austro-Hungarian Empire (for example, the Austrian Notaries order of 25 July 1971)]. *Naukovyi visnyk Lvivskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav. Seriiia yurydychna*, 3. p. 85–99 [in Ukrainian].
10. Yasinska, L.E. (2008). Osoblyvosti rozvytku notariatu na zakhidnoukrainskykh zemliakh [Peculiarities of the development of the notary in the western Ukrainian lands]. *Derzhava i pravo. Yurydychni i politychni nauky*, 39. p. 377–382 [in Ukrainian].

11. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 27 X 1933 r. Prawo o notariacie. Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polsky. 1933. No 84. S. 1570–1583 [in Polish].
12. Dolynska, M.S. (2018). *Geneza ta ewolucja notarialnoi diialnosti na terenakh Lvivshchyny: monografiya* [The genesis and evolution of notarial activity in the territories of Lviv Region: monograph]. Lviv: Rastr-7. 196 p. [in Ukrainian].
13. Dolynska, M.S. (2016). Zahalna kharakterystyka Zakonu Rechi Pospolytoi «Pravo pro notariat» 1933 roku yak dzherala pravovoho rehuliuвання notarialnoi diialnosti na terenakh Halychyny [General characteristics of the Law of the Commonwealth of Independent States "Law on Notaries" of 1933 as a source of legal regulation of notarial activity in the territory of Galicia]. *Naukovyi visnyk Lvivskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav. Seriya yurydychna*. 4. p. 112–120 [in Ukrainian].
14. Veselov, M.Yu. (2022). Yurydychna vidpovidalnist notariusiv za pravom Ukrainy v konteksti yoho prynalozhnosti do notarialnoi systemy latynskoho typu [Legal responsibility of notaries under the law of Ukraine in the context of its affiliation to the Latin-type notary system]. *Visnyk LDUVS im. E. Didorenka*, 3 (99). p. 26–40 [in Ukrainian].
15. Korotyuk, O.V. (2012). Naukovo-praktychnyi komentar Zakonu Ukrainy «Pro notariat» [Scientific and practical commentary on the Law of Ukraine "On Notary"]. H.: Pravo, 648 p. [in Ukrainian].
16. Dolynska, M.S. (2018). Notariat: pidruchnyk [Notary: textbook]. Lviv: Liga-Pres. 398 p. [in Ukrainian].
17. Dolynska, M.S. (2014). Deiaki aspekty pravovoho statusu derzhavnoho notariusia [Some aspects of the legal status of a public notary]. *Forum prava*. 2. p. 108–114 [in Ukrainian].
18. Pro vnesennya zmin do Zakonu Ukrayiny «Pro notariat» [On amendments to the Law of Ukraine "On Notaries": Law of Ukraine] : Zakon Ukrayiny vid 01.10.2008 r. No. 614–V. *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny*. 2009 r. No. 13. P. 449. St. 161 [in Ukrainian].
19. Diakovych, M.M. (2009). Tsyvilno-pravovi aspekty vidpovidalnosti notariusia [Civil and legal aspects of notary's responsibility]. *Universytetski naukovyi zapysky*, 1 (29). p. 71–75 [in Ukrainian].
20. Nelin, O.I. (2015). Yurydychna vidpovidalnist notariusia: teoretychnyi aspekt i praktychni vymiry [Legal responsibility of a notary public: theoretical aspect and practical dimensions]. *Naukovyi visnyk Natsionalnoi akademii vnutrishnikh sprav Ukrainy*, 2. p. 89–96 [in Ukrainian].
21. Pro vnesennia zmin do deiakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo vdoskonalennia ta sproshchennia protsedury derzhavnoi reiestratsii zemelnykh dilianok ta rechovykh prav na nerukhome maino [On the introduction of changes to some legislative acts of Ukraine regarding the improvement and simplification of the procedure for state registration of land plots and rem rights to immovable property: Law of Ukraine]: Zakon Ukrainy vid 04.07.2012 № 5037-VI. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5037-17#n9> [in Ukrainian].
22. Pro zatverdzhennia Poriadku i pravyl provedennia obov'iazkovoho strakhuvannia tsyvilno-pravovoi vidpovidalnosti pryvatnoho notariusia [On approval of the Procedure and rules for compulsory civil liability insurance of a private notary : Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine]: postanova Kabinetu Ministriv Ukrayiny` vid 19.08.2015 No. 624. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/624-2015-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].
23. Pro vnesennia zmin do Zakonu Ukrainy "Pro derzhavnu reiestratsiiu yurydychnykh osib ta fizychnykh osib-pidpriiemtsiv" ta deiakykh inshykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo detsentralizatsii povnovazhen z derzhavnoi reiestratsii yurydychnykh osib, fizychnykh osib-pidpriiemtsiv ta hromadskykh formuvan» [On Amendments to the Law of Ukraine "On State Registration of Legal Entities and Individual Entrepreneurs" and some other legislative acts of Ukraine regarding the decentralization of powers for state registration of legal entities, individual entrepreneurs and public formations: Law of Ukraine]: Zakon Ukrayiny vid 26.11.2015 roku No. 835-VIII. *Vidomosti Verkhovnoyi Rady (VVR)*, 2016, No. 2, st.17 [in Ukrainian].
24. Pro vnesennia zmin do Poriadku i pravyl provedennia obov'iazkovoho strakhuvannia tsyvilno-pravovoi vidpovidalnosti pryvatnoho notariusia [On making changes to the Procedure and rules for compulsory civil liability insurance of a private notary: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine]: postanova Kabinetu Ministriv Ukrayiny` vid 26.04.2017 r. No. 293. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/293-2017-%D0%BF#n17> [in Ukrainian].
25. Pro strakhuvannia [About insurance: Law of Ukraine]: Zakon Ukrayiny vid 18.11.2021 roku No. 1909-IX. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20#n2466> [in Ukrainian].
26. Fursa, S.Ya. (2014). Mediatsiia v Ukraini: aktualni pytannia teorii i praktyky ta neobkhdnist zakonodavchoi rehlamentatsii [in Ukrainian]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka*, 1(99). p. 5–8 [in Ukrainian].